

2022-03-09

Flyktningmottagande från Ukraina

Många frågor är säkert redan ställda och fler kommer att uppstå. Här ger svar på några av de frågor som kan vara aktuella.

Hur många flyktingar kommer att komma till Sverige och till Växjö stift?

UNHCR uppskattar att 12 miljoner människor inom, och 4 miljoner på flykt utom, Ukraina kommer att behöva skydd och nödhjälp de kommande månaderna. Över 1,7 miljoner flyktingar har redan lämnat landet, majoriteten av dessa kommer sannolikt att söka skydd i de närliggande grannländerna men även Sverige ser ett kraftigt ökat mottagande. 2 377 personer från Ukraina har redan sökt asyl i Sverige, varav 33 ensamkommande barn. Eftersom ukrainska medborgare kan resa in viseringsfritt är det emellerstid svårt att veta hur många som faktiskt tagit sig hit. 46 % av flyktingarna som kommit från Ukraina är kvinnor, 35 % är barn, vilket främst beror på att män i vapenför ålder inte tillåts lämna Ukraina i nuläget. Migrationsverket bedömer att det framöver även kan komma ett ökat antal flyktingar från Ryssland och Belarus Migrationsverket har gjort en prioritering för var de i första hand kommer att ha boenden. Fastighetsägare som har lägenheter att låna ut kan meddela det via Migrationsverkets hemsida (det gäller inte privatpersoner eftersom dessa inte kan ingå i en upphandling). Läs gärna mer på migrationsverkets hemsida: <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Aktuella-fragor/Situationen-i-Ukraina.html>

Det är många som hör av sig och vill hjälpa till, vad kan vi säga till dem?

Hos många församlingar finns en erfarenhet av arbete med flyktingar sedan det stora flyktningmottagandet 2015, det finns också mycket att ta med sig från det stöd som församlingarna gav under covid-19 pandemin.

Människor hör av sig och vill skicka kläder och andra saker direkt till Ukraina, samt kan tänka sig åka dit för att hjälpa till, hur ser behoven ut enligt Act som finns på plats?

Act har gått ut med följande information: I en kaotisk situation är det viktigt att hjälp ges under så ordnade former som möjligt. Därför stöttar Act Svenska kyrkan lokala aktörer som redan finns på plats. Vi skickar inte kläder eller annat utan bidrar i stället med pengar som kan användas där det bäst behövs. Vill ni göra något lokalt så arrangera gärna en loppis, sälj på tradera till förmån för Act eller likande där till exempel insamlade kläder blir till pengar som kan användas till Act Svenska kyrkans arbete. Act Svenska kyrkan tar emot öronmärkta gåvor till fokusområdet katastrofinsatser men inte till specifika katastrofer. Anledningen är att inte riskera överfinansiering av enskilda insatser. Genom att öronmärka gåvor till katastrofinsatser bidrar du och din församling till att hjälpa drabbade människor i Ukraina och samtidigt till ett samlat, koordinerat, ekumeniskt katastrofstöd som finns redo att omedelbart sättas in när någonting händer nästan var som helst i världen.

Vi blir kontaktade av personer som vill skänka kläder och andra saker till de flyktingar som väntas komma till Sverige, hur kan vi hantera det?

Det är bra och viktigt att det finns engagemang bland människor att hjälpas åt i svåra situationer. Det är samtidigt viktigt att tid och energi kan gå till de största behoven. Den här frågan kan hanteras på många olika sätt, exempelvis:

- I det initiala skedet är den bästa hjälpen ofta just att skänka pengar. De som vill skänka saker eller kläder kan därför i första hand lämna dessa till en välgörenhetsorganisation så att de genererar pengar som kan gå till det som bedöms vara mest akut.

- Prata ihop er med andra aktörer på orten, exempelvis Röda Korset och Rädda Barnen, om hur ni gemensamt kan hantera sådana här förfrågningar. Tillsammans kanske det går att få till ett bra samarbete som inte innebär för hög press på enskilda parter, och där aktörernas olika styrkor och resurser kan bidra till bra lösningar.

- Om ni vill göra en insamling så är det viktigt att först undersöka hur de faktiska behoven ser ut. Därefter kan en lista tas fram över det som behövs och som ni tar emot. Det behöver också finnas en plats och organisation kring en sådan insamling. Fundera över hur en utdelning i skulle kunna ske och hur ni hanterar en situation då många kommer samtidigt och behöver hjälp.

- Ta reda på om någon annan lokal aktör har en insamling och kolla om ni kan hänvisa förfrågningar till dem. Det kan även finnas grupper som organiserar bistånd via sociala medier.

- Samverka med närliggande församlingar, kanske någon redan planerar att starta en insamling eller kanske ni hitta en gemensam lösning.

Hur kan vi förbereda oss inför ett stort flyktingmottagande?

Majoriteten av Ukrainas befolkning är kristna och det är möjligt att många kommer söka sig till kyrkan. För att underlätta dessa möten kan det vara bra att redan i förväg fundera över vilken roll er församling vill och kan ta. Exempel på förberedande åtgärder:

1. För dialog med andra aktörer om samordning av det lokala flyktingmottagandet. Kontakta gärna kommunen och fråga hur ni kan hjälpa till på bästa sätt. En viktig funktion och samordnande part kan vara kommunens kris- och beredskapshandläggare, på vissa orter finns även särskilt ansvariga flyktingsamordnare.
2. Genom samverkan kan arbetet underlättas och fler människor få stöd. Formalisera gärna er samverkan för att skapa samsyn kring insatser och ansvarsfördelning.
3. Diskutera församlingens roll, samt skapa förberedelse och mobilisering för att möta upp flyktingar från Ukraina. Ta er an utmaningen gemensamt så att ingen blir ensam i en svår situation och prata igenom arbetsfördelning och samordningsansvarig för insatser, idealitet och samverkan.
4. Ta tillvarata ideella krafter och förbered för att snabbt kunna mobilisera dessa vid behov, exempelvis för akut bistånd i samband med stort mottagande på kort varsel. Tänk gärna in både befintliga, spontana och nyrekryterade volontärer.

5. Förbered er för att snabbt kunna starta upp akuta stödinsatser vid behov.
Motverka irritation genom att verka för likabehandling av alla människor på flykt, oavsett nationell bakgrund. Uppmana gärna volontärer och anställda att undvika ryktesspridning som riskerar att skapa motsättningar. (Det finns exempelvis en irritation över att ukrainska flyktingar beviljats uppehållstillstånd genom massflyktsdirektivet och inte andra flyktingar. Det beror på att direktivet är en europarättslig konstruktion som uppkom efter Jugoslavien-kriget och syftade till att skapa ett solidariskt stöd till andra EU-länder. Det hade inte kunnat aktiveras i samband med flykt från utomeuropeiska länder så som Syrien eller Afghanistan. En formulering att lägga på minnet kan vara: Svenska kyrkans arbete är uthålligt. Vi släpper inte taget om hjälpsökande från andra länder, när nya akuta utmaningar uppstår)
6. Fundera över hur ni kan ge stöd till människor som känner oro på grund av kriget, oavsett om de är från Sverige eller kommer hit som flyktingar.

Vilka akuta behov kan vi möta hos flyktingar som anländer till Sverige?

Av erfarenhet från tidigare flyktingmottagandet vet vi att de största behoven precis vid anländandet till Sverige ofta består av två olika delar, information/vägledning och materiellt bistånd.

Information och vägledning

Flyktingar som hastigt fått lämna Ukraina har fram tills anländandet i Sverige sannolikt främst haft fokus på själva resan, när de väl kommer fram till tågstationen eller passerat gränsen på annat sätt uppkommer många akuta frågor. En stor hjälp i det läget är att kunna guida dessa människor rätt och svara på de mest akuta frågorna. Exempel på sådana frågor kan vara:

- Vart ska jag och min familj ta vägen nu?
- Vart finns tåg eller bussar så jag kan ta mig vidare dit jag ska?
- Jag har tappat bort mina familjemedlemmar på vägen, hur ska jag göra för att hitta dem?
- Hur kan jag få tag i mat och tillgodose andra grundläggande behov för mig och min familj?
- Var finns toalett?
- Var kan vi sova i natt?
- Vi hade ingen möjlighet att få med oss tillräckligt med kläder när vi var tvungna att fly snabbt, var och hur kan jag få tag i underkläder, kläder, ytterkläder och skor till mig och min familj?
- Var kan jag få akut sjukvård, och hur ska jag kunna betala för det?
- Vilka myndighetskontakter bör jag ta och hur får jag tag på dem?
- Finns det organisationer eller myndigheter som kan hjälpa mig?
- Vilken hjälp finns att få och hur får jag tag i den? Vart kan jag söka asyl/skydd?
- Jag behöver få tag i mina familjemedlemmar, var finns det telefon som går att använda eller hur får jag tag i telefonkort till min mobil?
- Vart finns det möjlighet att ladda telefoner?
- Hur får jag tag på blöjor, bindor och andra hygienprodukter?
- Jag kan inte svenska/engelska, hur får jag tag i en tolk?
- Jag är rädd, finns det någon jag kan prata med?

Akut bistånd

Vid ett stort mottagande av flyktingar är det inte säkert att myndigheterna hinner med att möta upp alla som kommer direkt vid ankomst. Det kan då vara värdefullt att ha tillgång till sådant som människorna som kommer kan behöva i det akuta läget. Exempel på sådant som kan vara bra att dela ut:

- Mat och vatten.
- Filtar.
- Telefonkort.
- Hygienprodukter, tex blöjor, bindor, våtservetter.
- Det kan också vara bra att veta vart det finns första hjälpen-kit eller vårdmöjligheter.
- Kontaktuppgifter till församlingen och andra viktiga stödfunktioner.

Hur kan behoven komma att se ut i ett mer långsiktigt perspektiv?

När den akuta fasen av mottagandet passerats förändras också målgruppens behov. Exempel på mer långsiktiga stödbehov som kan komma att uppstå:

- Samtal och verktyg för att hantera oro och bearbeta svåra händelser.
- Skapa en vardag; exempelvis öppna förskolor, undervisning på deras hemspråk, arbetsmarknadsåtgärder etc.
- Egenmakt, en känsla av kontroll över sitt liv i en ny och osäker tillvaro (hjälp till självhjälp).
- Vägledning i svensk byråkrati; skola, förskola, aktiviteter, arbete, validering av erfarenheter/kunskaper, korrekt information om socialtjänst etc.
- Kunskap om skyldigheter och rättigheter i Sverige.
- Information om den nya kommun och ort man kommit till.
- Praktiska kunskaper, tex körkort, simning, träning, skolkontakter etc.
- Sociala aktiviteter och inkludering i lokalsamhället.
- Stöd att komma in i arbete.
- Förståelse för migrationsprocessen samt möjligheter/rättigheter i Sverige (möjligheter till klädbidrag, särskilt bidrag för glasögon, sjukvård etc.).

Får alla från Ukraina stanna i Sverige?

Migrationsverket har beslutat om ett verkställighets- och beslutsstopp gällande Ukraina. Det innebär att det tills vidare inte kommer att ske några utvisningar dit, samt att inga beslut tas i asylärenden som rör ukrainska medborgare.

Eftersom ukrainska medborgare har rätt att resa viseringsfritt till Sverige kommer de människor som kommer hit från Ukraina ha rätt att vara här i 90 dagar utan särskilt tillstånd. De kommer i sådana fall juridiskt sett att ses som turister, fram till dess att de uppsökt Migrationsverket, visat identitetshandlingar och uppgett att de behöver skydd.

I det läget aktiveras det så kallade massflyktsdirektivet. Det omfattar alla medborgare och varaktigt bosatta som lämnat Ukraina efter den 24 februari 2022. Det innebär att de har rätt att erhålla ett tillfälligt uppehållstillstånd samt arbetstillstånd. De kommer då även att omfattas av LMA (Lagen om mottagande av asylsökande), vilket ger rätt till bistånd och boende. För dem som lämnat Ukraina före den 24 februari gäller vanliga regler för att söka asyl. Även de som omfattas av massflyktsdirektivet har möjlighet att söka asyl enligt de vanliga bestämmelserna för asylsökande.

De som omfattas av direktivet beviljas inledningsvis ett uppehållstillstånd för ett år, därefter kan detta förlängas i upp till tre år (förlängningstiderna är 1 år, 6 månader, 6 månader, 1 år). Processen ska vara mycket snabb eftersom det inte ska göras någon asylprövning, tillstånd ska beviljas inom några dagar.

Hur pratar vi med barnen om situationen?

Situationen i Ukraina är skrämmande. Många barn kan känna oro och rädsla när de ser vad som händer på nyheterna och på sociala medier. Rädda barnens psykolog Hanna Thermaenius ger råd hur du pratar med barn om det som sker i Ukraina just nu. Läs mer på Rädda barnens hemsida:

https://www.raddabarnen.se/vad-vi-gor/katastrofer/barnen-i-ukraina/psykolog-sa-pratar-du-med-barn-om-ukraina/?TSPD_101_R0=08054bd396ab200006d2c6bb15dd145579594bd3db855570e3bf65a27a0f4fcb24de4a7313d63012086a063c711430006894013b716d2451c2e8856622a9ead5c558ad34e991f9f9664801705f5ca4b5e99144f32da396c3ad9d58224785e205

För mer information kontakta gärna oss eller läs mer på [intranätet](#).

Kontakt:

Stiftsdiakoner: vaxjostift.stiftsdiakoner@svenskakyrkan.se